

## POSTANOWIENIE

Dnia 16 listopada 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Grzegorz Misiurek (przewodniczący)

SSN Dariusz Dończyk

SSN Dariusz Zawistowski (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa S. B., A. B. córki J. i K., A. B. córki M. i M.1 i J. B.  
przeciwko Bank spółce akcyjnej w W.  
o ustalenie i zapłatę,  
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej  
w dniu 16 listopada 2022 r.,  
zażalenia powodów na wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu  
z dnia 7 kwietnia 2022 r., sygn. akt I ACa 148/21,

**oddala zażalenie i pozostawia rozstrzygnięcie o kosztach  
postępowania zażaleniowego sądowi w orzeczeniu kończącym  
postępowanie w sprawie.**

### UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 20 listopada 2020 r. Sąd Okręgowy we Wrocławiu ustalił, że umowa kredytu na cele mieszkaniowe [...] z dnia 29 września 2008 r., zawarta przez powodów poprzednikiem prawnym strony pozwanej Bank S.A. w W. – Bankiem1 S.A. w W., jest nieważna. Sąd Okręgowy zasądził od strony pozwanej na rzecz powodów S. B. i A. B. ( córki J. i K.) kwotę 150 201,10 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie oraz zasądził od strony pozwanej na rzecz powodów J.B. i A. B. (córki M. i M.1) kwotę 150 201,10 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie. Sąd Okręgowy uznał, że zawarte w umowie kredytowej klauzule

indeksacyjne nie wiążą powodów ponieważ stanowią niedozwolone postanowienia umowne w rozumieniu art. 385<sup>1</sup> k.c. Stwierdził, że po wyeliminowaniu tych klauzul utrzymanie umowy zawartej przez strony nie jest możliwe. W uzasadnieniu wyroku z dnia 20 listopada 2020 r. Sąd Okręgowy wskazał, że powodowie zgłosili również roszczenia ewentualne, jednakże wobec uznania za zasadne żądania głównego „brak było przesłanek do rozpoznania żądań zgłoszonych jako ewentualne”.

Po rozpoznaniu apelacji strony pozwanej Sąd Apelacyjny we Wrocławiu wyrokiem z dnia 7 kwietnia 2022 r. uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu we Wrocławiu do ponownego rozpoznania. W uzasadnieniu tego wyroku stwierdził, że „sentencja wyroku Sądu Okręgowego w zakresie pkt. II i III nie odpowiada żądaniu pozwu”. Powodowie po dokonaniu modyfikacji pozwu pismem z dnia 25 marca 2020 r. domagali się zapłaty na ich rzecz solidarnie kwoty 300 402,21 zł wraz z odsetkami za opóźnienie od 21 kwietnia 2017 r. Uwzględniając powództwo Sąd Okręgowy zasądził od strony pozwanej na rzecz powodów S. i A. (córkę J. i K.) oraz na rzecz powodów J. B. i A. B. (córek M. i M.1) kwoty po 150 201,10 wraz z odsetkami. W ocenie Sądu Apelacyjnego Sąd pierwszej instancji nie dokonał także oceny istotnej okoliczności, jaką było złożenie przez powodów w dniu 10 kwietnia 2017 r. (a zatem na kilkanaście dni przed złożeniem pozwu, co miało miejsce 27 kwietnia 2017 r.) oświadczenia o uchyleniu się od skutków prawnych oświadczeń woli w postaci zawarcia umowy kredytowej. Złożenie przez powodów takiego oświadczenia może wskazywać, że uważali oni zawartą umowę za ważną, co nie koresponduje z żądaniem stwierdzenia jej nieważności wyrażonym w pozwie, wniesionym wkrótce po złożeniu oświadczenia. Sąd Apelacyjny stwierdził, że Sąd Okręgowy przyjął błędnie, iż skutkiem wyeliminowania z umowy klauzul uznanych za abuzywne jest nieważność całego stosunku umownego i nie rozważył możliwości utrzymania umowy w obrocie prawnym przy zastosowaniu „innego miernika wartości niż kurs waluty obcej ustalany arbitralnie przez pozwany Bank. W tym zakresie roszczenie będące podstawą powództwa nie zostało rozpoznane”.

Powodowie w zażaleniu zarzucili naruszenie art. 386 § 4 k.p.c. poprzez przyjęcie, że Sąd Okręgowy nie rozpoznał istoty sprawy. Wnieśli o uchylenie

zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu we Wrocławiu do ponownego rozpoznania.

**Sąd Najwyższy zważył co następuje:**

Sformułowane przez powodów żądanie pozwu oraz treść wyroku Sądu Okręgowego i jego uzasadnienie nakazywały stwierdzenie, że w wyroku z dnia 20 listopada 2020 r. zostało uwzględnione żądanie główne pozwu. Sąd Apelacyjny rozstrzygnięcie w tym zakresie uznał za wadliwe. Oceniał, że brak było podstaw do stwierdzenia nieważności „całego stosunku umownego”. Użyte w tym kontekście sformułowanie, że „W tym zakresie roszczenie będące podstawą powództwa nie zostało rozpoznane”, a także stwierdzenie, że zachodziły podstawy do przekazania sprawy do ponownego rozpoznania z uwagi na „ nierozpoznanie przez sąd I instancji istoty sprawy w zakresie konsekwencji uznania poszczególnych postanowień umownych za abuzywne” wskazuje, że ta ocena odnosi się do żądań ewentualnych, nierozpoznanych wcześniej przez Sąd Okręgowy. Sposób wskazania podstawy prawnej rozstrzygnięcia kasatoryjnego przez Sąd Apelacyjny, był konsekwencją uwzględnienia okoliczności rozpoznanej sprawy, związanych z konstrukcją roszczenia procesowego powodów oraz sposobem sporządzenia uzasadnienia wyroku z dnia 20 listopada 2020 r. przez Sąd pierwszej instancji. Sąd Apelacyjny wskazał, że Sąd Okręgowy odwoływał się do „obu żądań głównych” lub „dwóch żądań głównych” gdy tymczasem pozw oraz pismo powodów z 25 marca 2020 r. nie wskazuje się na istnienie dwóch żądań głównych pozwu. Sąd Apelacyjny podkreślił, że jednocześnie Sąd Okręgowy stwierdził że „wobec uznania żądania głównego brak było przesłanek do rozpoznania żądań zgłoszonych jako ewentualne”.

W uzasadnieniu zaskarżonego wyroku i zażaleniu powołano wypowiedzi judykatury dotyczące wykładni pojęcia nierozpoznania istoty sprawy. Stanowisko judykatury w tym zakresie należy uznać za utrwalone. Odniesienie tych ocen do przebiegu postępowania w rozpoznawanej sprawie nakazuje stwierdzenie, że Sąd Okręgowy niewątpliwie orzekł merytorycznie w przedmiocie objętym żądaniem głównym pozwu i w tym zakresie rozpoznał istotę sprawy. Jednakże ocena, czy Sąd Apelacyjny w rozpoznawanej sprawie prawidłowo zastosował art. 386 § 4

k.p.c. wymaga - jak wskazano wyżej - uwzględnienia dodatkowo konstrukcji żądania pozwu oraz konsekwencji rozstrzygnięcia przez Sąd pierwszej instancji jedynie o żądaniu głównym oraz przedmiotu zaskarżenia i postępowania przed Sądem drugiej instancji.

Uwzględnienie przez sąd żądania głównego rodzi ten skutek procesowy, że sąd nie orzeka wówczas o żądaniu ewentualnym. W konsekwencji żądanie ewentualne nie jest przedmiotem oceny Sądu, który uwzględnił żądanie główne zawarte w pozwie. W okolicznościach konkretnej sprawy może to powodować różne następstwa dotyczące możliwości oceny zasadności żądania ewentualnego, w przypadku uznania przez sąd drugiej instancji, że uwzględnienie powództwa głównego było nieuzasadnione. Dotyczy to zarówno podstawy faktycznej żądania ewentualnego, jak też oceny jego zasadności na gruncie prawa materialnego. W rozpoznawanej sprawie Sąd Apelacyjny uwzględnił apelację strony pozwanej i uznał - inaczej niż Sąd pierwszej instancji - że żądanie główne (obejmujące stwierdzenie nieważności umowy i zapłatę) jest bezzasadne. W konsekwencji dokonania takiej oceny wydał orzeczenie kasatoryjne, uznając, że wobec ograniczenia przedmiotu postępowania w sprawie do orzekania o żądaniu głównym nie została rozpoznana istota sprawy w pozostałym zakresie. W judykaturze utrwalone jest stanowisko, że kognicja Sądu Najwyższego w postępowaniu zażaleniowym, w którym kwestionowana jest zasadność wydania orzeczenia kasatoryjnego, obejmuje wyłącznie ocenę prawidłowości zastosowania art. 386 § 4 k.p.c. W ramach postępowania zażaleniowego nie podlegało zatem merytorycznej ocenie Sądu Najwyższego stanowisko Sądu drugiej instancji dotyczące przyczyn uwzględnienia apelacji skierowanej przeciwko wyrokowi uwzględniającemu powództwo główne.

Ocena prawna, której w sprawie dokonał Sąd Okręgowy nie obejmowała zasadności żądania ewentualnego. W takiej sytuacji merytoryczna ocena tego żądania przez Sąd Apelacyjny oznaczałaby, że sąd drugiej instancji po raz pierwszy rozpoznawałby sprawę w tym zakresie. Obowiązujący w postępowaniu cywilnym model apelacji pełnej nie może prowadzić do przeniesienia na etap postępowania apelacyjnego pełnego zakresu merytorycznego rozpoznania sprawy w zakresie, w którym o istocie sporu miałby orzekać sąd drugiej instancji. W takim

przypadku rozstrzygnięcie przez sąd drugiej instancji o żądaniu poddanym wyłącznie pod jego osąd prowadziłoby w istocie do naruszenia konstytucyjnej zasady dwuinstancyjności postępowania. Ocena przez Sąd Apelacyjny zasadności żądania ewentualnego w praktyce oznaczałoby także, że ten Sąd, jako sąd drugiej instancji, orzekając w tym zakresie nie realizowałby funkcji kontrolnej postępowania apelacyjnego, która należy do jego istoty.

Uwzględnienie przyczyny uznania przez Sąd Apelacyjny apelacji pozwanego za zasadną oraz sposobu sformułowania żądania pozwu w rozpoznawanej sprawie nie uzasadnia stanowiska, że sąd drugiej instancji wadliwie zakwalifikował związaną z tym sytuację procesową jako uzasadniającą stwierdzenie nierozpoznania istoty sprawy.

Z tych względów zawarty w zażaleniu powodów zarzut naruszenia art. 386 § 4 k.p.c. był pozbawiony uzasadnionych podstaw, co uzasadniało oddalenie zażalenia na podstawie art. 394<sup>1</sup> § 3 w zw. z art. 398<sup>14</sup> k.p.c.

[as]